

Evaluation of Dimensions, Factors and Strategies of Students' Motivation in the Educational Programs of a Military Higher Education Center (Separately for Face-to-Face, Electronic and Integrated Programs)

Mohammad Abbasian¹, Javad Shirmohammadi², Mehdi Azizi³, Omid Milani⁴

Abstract

The aim of this study was to evaluate the personal and environmental motivational factors and strategies adopted for the optimal promotion of educational programs of students of a military higher education center (separately for face-to-face, electronic and combined programs). This research was of applied type and was done by descriptive-survey method. The sample size includes 226 students of the military higher education center who were selected by stratified random sampling. Data collection tools are a researcher-made questionnaire in seven factors, two dimensions and 52 strategies (with 17 strategies of e-learning programs); Its validity was evaluated by content validity method and its reliability was evaluated using Cronbach's alpha coefficient. The method of analyzing research data is to use descriptive and inferential statistical indicators (One Sample T-Test and Friedman test). The results showed that the personal and environmental motivation strategies of the educational programs of the military higher education center studied according to the standard table of utility have a "relatively favorable" status but are lower than the hypothetical average of the research. Although among the seven strategies, the strategy of attitude with mean and standard deviation: 0.85 ± 3.22 , has the highest desirability, but the strategies adopted by commanders and student staff (especially in the field of training of e-learning programs) with Mean and standard deviation: 0.63 ± 2.33 , has the lowest utility. In order to eliminate the known damages, executive suggestions in the form of improvement programs were presented at the end of the article.

Keywords: Motivational factors, dimensions and strategies; In-person training, E-learning, integrated training.

---

1. Associate Prof., Industrial Engineering, Faculty of Engineering and Flight, Imam Ali University, Tehran, Iran.

2. Instructor, Educational Management, Faculty of Basic Sciences, Imam Ali University, Tehran, Iran.

3. PhD Student, Educational Management, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

4. MSc., Educational Management, Shahid Beheshti University, Tehran, Iran.

Submitted: 2021-06-22

Accepted: 2021-09-04

Corresponding Author: Mohammad Abbasian

Email: *m.abbasian@modares.ac.ir*

ارزیابی ابعاد، عوامل و راهبردهای انگیزش دانشجویان در برنامه‌های تربیتی-آموزشی یک مرکز آموزش عالی نظامی (به تفکیک برنامه‌های حضوری، الکترونیکی و تلفیقی)

محمد عباسیان^۱، جواد شیرمحمدی^۲، مهدی عزیزی^۳، امید میلانی^۴

چکیده

پژوهش حاضر با هدف ارزیابی ابعاد، عوامل و راهبردهای انگیزشی متخذه برای پیشبرد بهینه برنامه‌های تربیتی-آموزشی دانشجویان یک مرکز آموزش عالی نظامی (به تفکیک برنامه‌های حضوری، الکترونیکی و تلفیقی) صورت گرفت. این پژوهش، از نوع کاربردی بوده و به روش توصیفی-پیمایشی انجام شد. حجم نمونه، شامل ۲۲۶ دانشجوی مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه است که به روش نمونه‌گیری تصادفی-طبقه‌ای انتخاب شدند. ابزارهای گردآوری داده‌ها، پرسشنامه محقق‌ساخته در هفت عامل، دو بُعد و ۵۲ راهبرد (با ۱۷ راهبرد الکترونیکی) است؛ که روایی آن، به روش روایی محتوا و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ، مطلوب ارزیابی شد. نحوه تحلیل داده‌ها، بهره‌مندی از شاخص‌های آمار توصیفی و استنباطی (آزمون‌های t استودنت تک‌گروهی و فریدمن) است. نتایج نشان داد راهبردهای انگیزش برنامه‌های تربیتی-آموزشی مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه بر اساس جدول استاندارد مطلوبیت، دارای وضعیت «نسبتاً مطلوب» ولیکن پایین‌تر از میانگین فرضی است. از این رو برای به حداکثر رساندن پیشرفت تحصیلی در برنامه‌های تربیتی-آموزشی دانشجویان، باید به کیفیت برنامه‌های حضوری، الکترونیکی و تلفیقی آن‌ها توجه کرد و در این راستا انگیزش به‌عنوان یک شاهراه کلیدی که می‌تواند دانشجویان را یاری کند، مطرح می‌شود. این در حالی است که با وجود اینکه در بین عوامل هفت‌گانه، عامل نگرش با میانگین و انحراف معیار: $3/22 \pm 0/85$ ، دارای بالاترین مطلوبیت است ولیکن عامل فرماندهان و کادر دانشجویی (به ویژه در حوزه آموزش‌های برنامه‌های تربیتی-آموزشی الکترونیکی) با میانگین و انحراف معیار: $2/33 \pm 0/63$ ، دارای کمترین مطلوبیت است.

کلمات کلیدی: عوامل، ابعاد و راهبردهای انگیزشی؛ آموزش حضوری، آموزش الکترونیکی، آموزش تلفیقی.

۱. استادیار، مهندسی صنایع، دانشکده مهندسی و پرواز دانشگاه افسری امام علی^(ع)، تهران، ایران.

۲. مربی، مدیریت آموزشی، دانشکده علوم پایه دانشگاه افسری امام علی^(ع)، تهران، ایران.

۳. دانشجوی دکتری، مدیریت آموزشی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

۴. کارشناس ارشد، مدیریت آموزشی، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ایران.

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۴/۱

تاریخ پذیرش نهایی مقاله: ۱۴۰۰/۰۶/۱۳

نویسنده مسئول مقاله: محمد عباسیان

Email: m.abbasian@modares.ac.ir

مقدمه

«انگیزش» معادل لاتین *Movere* به معنی «حرکت دادن» است. برخی از محققین، انگیزش را به قوای محرکه و فرمان خودرو تشبیه کرده‌اند (Gage & Berliner, 1992). انگیزش (در کنار سایر عوامل همچون: آمادگی ذهنی یا رفتارهای ورودی) پیش‌نیاز یادگیری به شمار می‌رود. نتایج مطالعات، نشان می‌دهد انگیزش با یادگیری ارتباط دارد (Stipek, 2002). بررسی‌ها حاکی از این است که اگر دانشجویان مرکز تربیتی-آموزشی نظامی، دارای سطح انگیزش مطلوبی باشند نسبت به موضوع علاقه‌مندتر شده، در فرآیند تربیت و آموزش مشارکت فعال‌تری کرده؛ به توضیحات استاد توجه بیشتری کرده؛ و در نهایت در برنامه‌های تربیتی-آموزشی، پیشرفت دوچندانی کسب خواهند کرد.

ابعاد تشکیل‌دهنده انگیزش به دو بُعد شخصی (درونی) و محیطی (بیرونی) تقسیم می‌شود. بُعد شخصی انگیزش عبارت است از: فعالیت‌هایی که خاستگاه یا منشأ درون فردی دارند. برای نمونه «انگیزه دریافت نمره مطلوب» که دانشجو را به کار و کوشش بیشتر وادار می‌کند؛ اما بُعد محیطی، بیرون از وجود شخص فراگیر است و برای به دست آوردن یا گریز از زیان احتمالی آن‌ها، او را به فعالیت‌هایی وادار می‌کند، نظیر کسب مال، جایگاه علمی و امتیازهای درسی و یا گریز از انواع ناکامی‌ها و تشویقات و تنبیهات. شواهد گویای این است که هنگامی که ابعاد شخصی و محیطی انگیزش در مراکز تربیتی-آموزشی نظامی، به‌طور تلفیقی و در سطحی مطلوب مورد توجه قرار گیرند، رفتار دانشجو را به سوی یک هدف مشخص و فعالیت معین هدایت می‌کنند. در این صورت می‌توان ادعا کرد دانشجو به سطح مطلوبی از انگیزش برای یادگیری رسیده است.

عوامل انگیزشی در یک مرکز تربیتی-آموزشی نظامی، یک حالت چندوجهی داشته و به عنوان یکی از مهم‌ترین عناصر تعیین‌کننده پیشرفت تحصیلی دانشجویان این قبیل محیط‌ها به شمار می‌روند. این عوامل در مرکز آموزش عالی مورد مطالعه شامل: فرماندهان و کادرهای دانشجویی تیپ، استادان و اعضای هیئت علمی مرکز آموزش عالی، دانشجویان، امور اجرایی مرکز آموزش عالی (معاونت‌های مرکز آموزش عالی)، جذابیت درونی فعالیت، خودکارآمدی و نگرش‌ها است.

راهبردهای انگیزشی به عنوان مهم‌ترین مؤلفه‌های تعیین‌کننده پیشرفت تحصیلی محسوب می‌شوند. اگر دانشجویی هنگام مطالعه و یادگیری، توجه و تمرکز کافی نداشته باشد یا کوشش مؤثری از خود نشان ندهد؛ قادر به یادگیری نخواهد بود. برای اینکه دانشجو بتواند از برنامه‌های تربیتی-آموزشی حداکثر بهره را ببرد باید در این محیط‌ها بستر و زمینه‌هایی فراهم کرد که در آن دانشجو به شرکت و درگیری در فعالیت‌های یادگیری برانگیخته و ترغیب شود (Stipek, 2002).

از سوی دیگر محیط‌های تربیتی-آموزشی نظامی، حتی در شرایط وجود بحران نیز تعطیل‌ناپذیر هستند. چون که این مراکز دانش‌آموختگان خود را به مثابه خون تازه‌ای بایستی به‌طور مستمر پرورش داده و به رگ‌های سازمان تزریق نمایند. این در حالی است که فناوری اطلاعات و ارتباطات، تأثیر شگرفی بر فرصت‌های یاددهی-یادگیری در موقعیت‌های تربیتی-آموزشی گوناگون؛ از جمله محیط‌های نظامی و دفاعی داشته است. اگرچه در این قبیل محیط‌ها به دلایلی نظیر پراکندگی دانشجویان، بهره‌مندی از سیمیلانورها و غیره، آموزش الکترونیکی از دیرباز از جایگاه خاصی برخوردار بوده ولیکن در شرایط امروزی، به‌کارگیری شکل ترکیبی آموزش‌های حضوری و غیرحضوری به دلیل مواجهه با شرایط ناشی از بحران کرونا بیش از پیش اهمیت و ضرورت دوچندانی پیدا کرده است (Radha, et al., 2020).

همچنین بررسی‌های میدانی صورت‌گرفته در سال‌های اخیر بیانگر افت کیفی برنامه‌های تربیتی-آموزشی مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه است؛ که بر اساس نتایج آسیب‌شناسی‌های صورت‌گرفته به نظر می‌رسد که یکی از علل بروز این افت کیفی تدریجی، عدم توجه مؤثر به امر انگیزش است. از این‌رو مسئله تحقیق حاضر عبارت است از: ارزیابی ابعاد، عوامل و راهبردهای انگیزش دانشجویان در برنامه‌های تربیتی-آموزشی مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه به تفکیک راهبردهای آموزش حضوری، غیرحضوری و تلفیقی. از جمله موارد مهمی که ضرورت اجرای این تحقیق را بیش از پیش پراهمیت می‌کند می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

- به دست آوردن اطلاعات اساسی در مورد ابعاد، عوامل و راهبردهای انگیزش در برنامه‌های تربیتی-آموزشی مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه (به تفکیک برنامه‌های حضوری، الکترونیکی و تلفیقی)،
- شناسایی معایب، نقاط ضعف و قوت نظام تربیتی-آموزشی مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه در ابعاد انگیزشی،
- تهیه برنامه بهبود انگیزشی در حوزه‌های تربیتی-آموزشی مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه.

پیشینه پژوهش

گاتفرد^۱ (۱۹۹۰) در تحقیقی نشان داد که انگیزش برای یادگیری ریاضیات با پیشرفت فراگیر در این درس ارتباط دارد. نتایج مطالعه وی نشان داد که انگیزش تحصیلی در سنین ۷ تا ۸ سالگی، حتی بعد از کنترل متغیرهای هوش، پیشرفت و پایگاه اجتماعی-اقتصادی، با پیشرفت تحصیلی فراگیران ارتباط معناداری دارد. فورتایر^۲ و همکاران (۱۹۹۸) اثرات دو عامل انگیزش تحصیلی «خودمختاری» و «شایستگی» را بر «انگیزش تحصیلی خودکار» و همچنین اثر «انگیزش تحصیلی خودکار» بر «عملکرد تحصیلی» را مورد بررسی قرار دادند. نتایج نشان‌دهنده وجود رابطه مثبت ساختاری بین این دو عامل انگیزش تحصیلی با انگیزش تحصیلی خودکار است. حسن‌زاده (۱۳۸۱) به بررسی رابطه بین انگیزش (درونی- بیرونی) و منبع کنترل (درونی- بیرونی) با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پرداخت. یافته‌های این پژوهش مبین آن هستند که رابطه بین انگیزش شخصی (درونی) و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، معنادار است. رضاخانی (۱۳۸۶) به بررسی ابعاد شخصی و محیطی انگیزه در پیشرفت تحصیلی دانشجویان رشته‌های مختلف مرکز آموزش عالی آزاد اسلامی واحد رودهن پرداخت. نتایج نشان داد که بین انگیزه شخصی (درونی) و انگیزه محیطی (بیرونی) و پیشرفت تحصیلی دانشجویان مورد مطالعه همبستگی معنی‌داری وجود دارد. پاتال^۳ و همکاران (۲۰۰۸) به بررسی اثر انتخاب بر انگیزش شخصی (درونی) فراگیران پرداختند. نتایج این مطالعه نشان داد توانایی انتخاب کردن می‌تواند اثر کلی مثبتی بر انگیزش شخصی و همچنین بر برخی نتایج مرتبط (نظیر تلاش، عملکرد در تکلیف، شایستگی ادراک‌شده و ترجیح چالش‌ها) داشته باشد. بروس^۴ و همکاران (۲۰۱۰) به این نتایج رسیدند که (۱) زنان در مقایسه با مردان دارای سطح انگیزش کلی و نیز سطح انگیزش شخصی و محیطی بالاتری هستند. (۲) هم انگیزش شخصی (درونی) و هم انگیزش محیطی (بیرونی) فراگیران، با افزایش سال‌های تحصیل آن‌ها در دانشکده کاهش می‌یابد. کاواس^۵ (۲۰۱۱) به بررسی رابطه بین انگیزش دانش‌آموزان ابتدایی و یادگیری درس علوم پرداخت. نتایج نشان داد سطح انگیزش دانش‌آموزان ابتدایی در درس علوم، به‌طور معناداری از لحاظ جنسیت و پایه تحصیلی آن‌ها متفاوت است. همچنین سطوح انگیزشی دانش‌آموزان اثر قابل‌ملاحظه‌ای بر نگرش‌ها و پیشرفت‌های درس علوم دارد. چالمه و لطیفیان (۱۳۹۱) به بررسی ویژگی‌های محیط یادگیری فراشناختی و پیشرفت تحصیلی با بررسی نقش واسطه‌ای باورهای انگیزشی در دانش‌آموزان پرداختند. نتایج حاکی از این بود که سه عامل انگیزشی «تعاملات درون‌کلاسی»، «تشویق و حمایت معلم» و «حمایت عاطفی» نقش واسطه‌ای را بین ویژگی‌های فراشناختی محیط یادگیری و پیشرفت تحصیلی ایفا می‌کنند. از این رو می‌توان با تقویت این سه عامل انگیزشی پیشرفت تحصیلی را افزایش داد. دسی و همکاران (۲۰۱۲) نشان دادند ارائه پاداش‌های ملموس اثر منفی معناداری بر انگیزش شخصی (درونی) فراگیران برای انجام تکالیف جذاب دارد. تنها استثنا این بود که اگرچه پاداش‌های مشروط به عملکرد، رفتار انتخاب آزاد را کاهش می‌دهند، اما بر علاقه خوداظهاری شده فراگیر تأثیری ندارند. از طرف دیگر پاداش‌های کلامی (که همواره بازخورد مثبت نامیده شده‌اند) تأثیر مثبت معناداری بر انگیزش شخصی دارند؛ البته این اثر بر رفتار انتخاب آزاد دانشجویان معنادار بوده اما برای کودکان معنادار نیست. شریفی و همکاران (۱۳۹۲) به بررسی پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان مرکز آموزش عالی آزاد رودهن از روی سه

1. Gottfried
2. Fortier
3. Patall
4. Brouse
5. Cavas

عامل انگیزشی «خودکارآمدی»، «خودتنظیمی» و «خلافت» پرداختند. آن‌ها به این نتیجه رسیدند که در بین سه عامل انگیزشی یادشده، عامل انگیزشی خودکارآمدی، تنها عاملی است که پیشرفت تحصیلی دانشجویان را پیش‌بینی می‌کند. آریافر و رزقی (۱۳۹۲) به بررسی رابطه انگیزش تحصیلی و راهبردهای خودتنظیمی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه قرچک پرداختند. نتایج نشان داد بین انگیزش تحصیلی و راهبردهای خودتنظیمی با پیشرفت تحصیلی رابطه وجود دارد و همچنین بین مؤلفه‌های انگیزش درونی، انگیزش بیرونی و بی انگیزشی با پیشرفت تحصیلی نیز رابطه وجود دارد. یاسمی‌نژاد و همکاران (۱۳۹۳) به بررسی رابطه دو عامل انگیزشی «پیشرفت» و «خودتنظیمی» با میزان پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دختر دوره متوسطه تهران پرداختند. نتایج حاکی از آن بود که عوامل انگیزشی پیشرفت و خودتنظیمی با هم ۵۶ درصد از پیشرفت تحصیلی را تبیین می‌کنند. غلامی‌رزینی و همکاران (۱۳۹۳) به بررسی تأثیر نظام انگیزشی بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان مرکز آموزش عالی پلیس پرداختند. نتایج نشان داد پیشرفت و کیفیت تحصیلی دانشجویان پلیس از تعاملات چندلایه و متکثر عوامل سازنده دانش، توانش و انگیزش ایجاد می‌شود که در نهایت بهره‌وری سازمانی را به دنبال خواهد داشت. از این رو زمانی می‌توان از پیشرفت تحصیلی در دانشجویان مرکز آموزش عالی پلیس سخن گفت که انگیزش تحصیلی کافی در آن‌ها وجود داشته و این عامل نیز با دانش و توانش در تعامل باشد. اکبری (۱۳۹۳) به بررسی رابطه ساده و چندگانه سه عامل انگیزشی «خودکارآمدی»، «اهداف پیشرفت» و «انگیزه پیشرفت» در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان مرکز آموزش عالی علوم پزشکی سمنان پرداختند. نتایج نشان داد عوامل خودکارآمدی و اهداف پیشرفت تبهر، رابطه معناداری در تبیین پیشرفت تحصیلی دارند و می‌توان از این عوامل انگیزشی برای ارتقای پیشرفت‌های آتی دانشجویان بهره برد. صفاری و همکاران (۱۳۹۳) به بررسی رابطه دو عامل انگیزشی «شادکامی» و «خودکارآمدی» بر پیشرفت تحصیلی در دانشجویان پرداختند. آن‌ها به این نتیجه دست یافتند که عوامل انگیزشی شادکامی و خودکارآمدی در دانشجویان علوم پزشکی به عوامل مختلف دموگرافیک و تحصیلی بستگی دارند که شناخت و تأثیرگذاری بر آن‌ها می‌تواند موجب بهبود عملکرد و سلامت روان دانشجویان شود. سالاری و کرمی (۱۳۹۳) به مقایسه تأثیر سه شیوه آموزش الکترونیکی، ترکیبی و حضوری بر واکنش و یادگیری در آموزش صنعتی پرداختند. نتایج بیانگر آن است که میزان رضایت فراگیران از رویکرد یادگیری ترکیبی به طور معناداری بیش از دو رویکرد دیگر است. درزمینه یادگیری هم نتایج نشان می‌دهد میزان یادگیری کارشناسانی که در دوره آموزشی ترکیبی حضور داشتند، بیشتر از سایر دوره‌هاست. میرحیدری و نیستانی (۱۳۹۴) به بررسی رابطه بین دو عامل انگیزشی «خودکارآمدی» و «رضایت تحصیلی» با پیشرفت تحصیلی درس ریاضی دانش‌آموزان متوسطه اصفهان پرداختند. آن‌ها نشان دادند که در سطح خطای ۰/۰۱، این دو عامل انگیزشی در باورهای دانش‌آموزان با پیشرفت تحصیلی آن‌ها دارای رابطه معناداری است. بر این اساس، باورهای انگیزشی خودکارآمدی و رضایت از تحصیل، توانسته‌اند پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان را به شکلی معناداری پیش‌بینی نمایند. جودکی و مطهری‌نژاد (۱۳۹۴) به بررسی رابطه بین دو عامل انگیزشی «خودکارآمدی» و «انگیزه پیشرفت» با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان مبتلا به ناتوانی یادگیری پرداختند. آن‌ها به این نتیجه دست یافتند که دو عامل انگیزشی خودکارآمدی و انگیزه پیشرفت، ارتباط معنی‌داری با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان دارد که در این میان عامل انگیزشی انگیزه پیشرفت، مؤثرترین مؤلفه در پیشرفت تحصیلی آنان بوده است. سماوی و همکاران (۱۳۹۵) به بررسی رابطه انگیزش تحصیلی، درگیری‌های تحصیلی و خودکارآمدی با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان دبیرستانی شهر بندرعباس پرداختند. نتایج تحقیق آن‌ها نشان‌دهنده نقش متغیرهای انگیزشی و شناختی در پیش‌بینی و تبیین عملکرد تحصیلی دانش‌آموزان بوده که تلویحات عملی سودمندی را در فرایند انگیزش و یادگیری دانش‌آموزان دربر دارد. هاندیانی (۲۰۱۷) به بررسی انگیزش در یاددهی زبان انگلیسی با استفاده از فیلم آموزشی پرداخت. یکی از چالش‌انگیزترین بحث‌ها در حوزه تحقیقات انگیزشی، تأثیر مثبت یا منفی پاداش‌ها (به‌ویژه پاداش‌های مادی و ملموس) بر انگیزش شخصی دانش‌آموزان است که این تحقیق نتایج متفاوتی را در این باره نشان داد. فاندینو و همکاران (۲۰۱۹) به بررسی رابطه میان انگیزش و آموزش الکترونیکی انگلیسی پرداختند. لویترز و همکاران (۲۰۱۹)

در تحقیقی تأثیر انگیزش در یادگیری مؤثر دانشجویان هوافضا را مورد بررسی قرار دادند. در تحقیق مروری والوردی^۱ و همکاران (۲۰۲۰) انگیزش به عنوان یکی از حوزه‌های مهم هفتگانه مؤثر در یادگیری الکترونیکی دسته‌بندی شده است. در ادامه پس از ذکر روش اجرای تحقیق به بیان نتایج تحقیق پرداخته شده است.

روش پژوهش

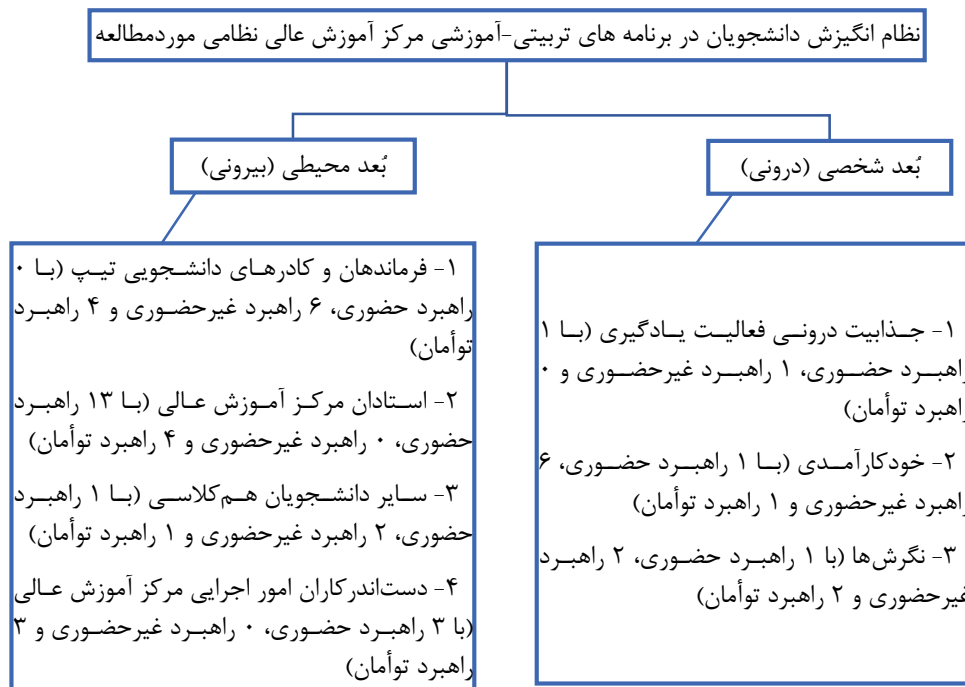
سؤالات تحقیق

سؤال اصلی تحقیق عبارت است از: میزان مطلوبیت ابعاد، عوامل و راهبردهای انگیزشی دانشجویان در برنامه‌های تربیتی- آموزشی مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه (به تفکیک برنامه‌های حضوری، الکترونیکی و تلفیقی) به چه صورتی است؟ بر این اساس، سؤالات فرعی تحقیق نیز عبارت‌اند از:

- ۱- وضعیت و اولویت ابعاد انگیزشی (شخصی و محیطی) دانشجویان در برنامه‌های تربیتی- آموزشی مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه (به تفکیک برنامه‌های حضوری، الکترونیکی و تلفیقی) به چه صورتی است؟
- ۲- وضعیت و اولویت عوامل انگیزشی (عوامل هفت‌گانه) دانشجویان در برنامه‌های تربیتی- آموزشی مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه (به تفکیک برنامه‌های حضوری، الکترونیکی و تلفیقی) به چه صورتی است؟
- ۳- وضعیت و اولویت راهبردهای انگیزشی (راهبردهای ۵۲ گانه) دانشجویان در برنامه‌های تربیتی- آموزشی مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه (به تفکیک برنامه‌های حضوری، الکترونیکی و تلفیقی) به چه صورتی است؟

نوع پژوهش، جامعه آماری، حجم نمونه و ابزار جمع‌آوری داده‌ها

طرح تحقیق حاضر، توصیفی- پیمایشی است. همچنین به علت کاربرد نتایج آن در حل مسائل و مشکلات انگیزشی در سیستم آموزشی مرکز آموزش عالی، از نظر هدف کاربردی است. مدل مفهومی پژوهش در قالب پاسخ به سؤال اصلی تحقیق در شکل ۱ آورده شده است:

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

جامعه آماری پژوهش حاضر، کلیه دانشجویان مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه هستند. جامعه نمونه تحقیق، با استفاده از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای، متناسب با حجم جامعه انتخاب شد که شامل ۲۲۶ نفر است. در این تحقیق از پرسشنامه محقق ساخته به‌عنوان ابزار اصلی جمع‌آوری اطلاعات استفاده شده است. پرسشنامه تحقیق، پس از مطالعات کتابخانه‌ای و با استفاده از مبانی نظری، پیشینه پژوهشی، بررسی اسناد بالادستی و نظرات خبرگان تهیه و تدوین شد. فرآیند تهیه پرسشنامه تحقیق به شرح ذیل است:

گام اول:

- بررسی شاخص‌های مشابه قبلی موجود در ادبیات (منبعث از ادبیات موضوع تحقیق)،
- بررسی شاخص‌های مربوط در سند بالادستی سازمانی «منشور تربیتی افسر»،
- تهیه نسخه اولیه پرسشنامه با دو بُعد، هفت عامل و ۵۲ راهبرد شاخص به تفکیک برنامه‌های تربیتی-آموزشی حضوری، الکترونیکی و تلفیقی بر اساس نتایج مطالعات مشابه و اسناد بالادستی.

گام دوم:

- ارائه پرسشنامه به خبرگان و اخذ تأییدیه روایی نسخه نهایی پرسشنامه به روش روایی محتوا،
  - ارائه پرسشنامه به خبرگان و اخذ تأییدیه پایایی نسخه نهایی پرسشنامه به روش محاسبه آلفای کرونباخ.
- در جدول (۱) نحوه توزیع سؤالات (راهبردهای انگیزشی ۵۲ گانه) به تفکیک ابعاد و عوامل آن ارائه شده است:
- روایی ابزار:** روایی پرسشنامه بر اساس نظرات خبرگان و به روش روایی محتوا، مورد بررسی و تأیید قرار گرفت.
- پایایی ابزار:** پایایی ابزار پژوهش، با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ و بهره‌مندی از نرم‌افزار SPSS، محاسبه شد. ضریب آلفای کرونباخ برای پرسشنامه ۹۰٪ به دست آمد که حاکی از پایایی مناسب آن است.

جدول ۱. میزان آلفای کرونباخ مربوط به پرسشنامه عوامل انگیزشی

آلفای کرونباخ	نوع آموزش			تعداد راهبرد	عوامل	ابعاد	آلفای کرونباخ	متغیر
	مشترک	غیر حضوری	حضوری					
۰/۸۳	۴	۶	۰	۱۰	فرماندهان و کادرهای دانشجویی تیپ	محیطی (بیرونی)	۰/۹۰	نظام انگیزش دانشجویان در برنامه‌های تربیتی-آموزشی مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه
۰/۸۶	۴	۰	۱۳	۱۷	استادان و اعضای هیئت علمی مرکز آموزش عالی			
۰/۷۸	۱	۲	۱	۴	دانشجویان			
۰/۶۶	۳	۰	۳	۶	سایر کارکنان اجرایی مرکز آموزش عالی (معاونت‌های مرکز آموزش عالی)			
۰/۶۸	۰	۱	۱	۲	جذابیت درونی فعالیت	درونی (شخصی)		
۰/۷۹	۱	۶	۱	۸	ارتقای خودکارآمدی			
۰/۷۰	۲	۲	۱	۵	نگرش‌های مثبت			
---	۱۵	۱۷	۲۰	۵۲	۷	۲		مجموع

تجزیه و تحلیل یافته‌ها تجزیه و تحلیل توصیفی

در این بخش نخست نتایج حاصل در خصوص میزان مطلوبیت عوامل انگیزشی هفت‌گانه در یادگیری دانشجویان ارائه می‌شود. همچنین از آنجایی که میانگین‌ها بر اساس طیف لیکرت از ۱ تا ۵ است؛ بر اساس طیف بازرگان و همکاران، میزان مطلوبیت هر سؤال به شرح جدول زیر تعیین می‌شود:

جدول ۲. میزان مطلوبیت بر اساس طیف بازرگان و همکاران (سرمد، بازرگان، حجازی؛ ۱۳۸۶)

وضعیت طیف	نامطلوب	نسبتاً مطلوب	مطلوب
مقدار دامنه میانگین	۱ تا ۲/۳۳	۲/۳۴ تا ۳/۶۶	۳/۶۷ تا ۵

نتایج تجزیه و تحلیل راهبردهای انگیزشی مربوط به فرماندهان و کادر دانشجویی (عامل ۱) به شرح زیر است:

جدول ۳. فراوانی، میانگین و میزان مطلوبیت راهبردهای انگیزشی مرتبط با عامل سامانه فرماندهی

میزان مطلوبیت	مقدار میانگین	خیلی زیاد (۵)		زیاد (۴)		تا حدودی (۳)		کم (۲)		خیلی کم (۱)		نوع آموزش		راهبرد
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	غیر حضوری	حضوری	
نسبتاً مطلوب	۲/۵۶	۳/۵	۸	۱۵	۳۴	۳۵	۷۹	۲۶/۵	۶۰	۱۹/۹	۴۵	✓	✓	۱
نامطلوب	۱/۹۴	۳/۱	۷	۴	۹	۱۹/۵	۴۴	۳۱/۴	۷۱	۴۲	۹۵	✓		۲
نامطلوب	۱/۹۴	۰/۹	۲	۶/۲	۱۴	۲۲/۶	۵۱	۲۷	۶۱	۴۳/۴	۹۸	✓	✓	۳
نامطلوب	۱/۹۶	۱/۳	۳	۴/۹	۱۱	۲۱/۷	۴۹	۳۲/۷	۷۴	۳۹/۴	۸۹	✓		۴
نسبتاً مطلوب	۲/۶۲	۵/۳	۱۲	۱۷/۷	۴۰	۳۳/۲	۷۵	۲۲/۱	۵۰	۲۱/۷	۴۹	✓	✓	۵
نسبتاً مطلوب	۲/۴۵	۲/۷	۶	۱۲/۴	۲۸	۳۱/۹	۷۲	۳۴/۱	۷۷	۱۹	۴۳	✓		۶
نامطلوب	۱/۹۳	۰	۰	۸/۴	۱۹	۲۰/۴	۴۶	۲۷/۹	۶۳	۴۳/۴	۹۸	✓		۷
نامطلوب	۱/۸۶	۲/۷	۶	۶/۲	۱۴	۱۹	۴۳	۱۹	۴۳	۵۳/۱	۱۲۰	✓	✓	۸
نسبتاً مطلوب	۲/۶۳	۱۵/۹	۳۶	۱۶/۸	۳۸	۱۵	۳۴	۱۹	۴۳	۳۳/۲	۷۵	✓		۹
نسبتاً مطلوب	۲/۳۸	۳۶/۳	۸۲	۲۳/۵	۵۳	۱۹/۵	۴۴	۷/۵	۱۷	۱۳/۳	۳۰	✓		۱۰
نامطلوب	۲/۲۳	۷/۱۷	۱۶۲	۱۱/۵۱	۲۶۰	۲۳/۷۸	۵۳۷	۲۴/۷۲	۵۵۹	۳۲/۸۴	۷۴۲	(سامانه فرماندهی)		

همان‌گونه که در جدول بالا مشاهده می‌شود میانگین کلی انگیزشی مرتبط با سامانه فرماندهی نامطلوب است. نتایج تجزیه و تحلیل راهبردهای انگیزشی مربوط به استادان و اعضای هیئت علمی (عامل ۲) به شرح زیر است:

جدول ۴. میانگین، درصد فراوانی و میزان مطلوبیت مربوط به راهبردهای انگیزشی عامل استادان

میزان مطلوبیت	مقدار میانگین	خیلی زیاد(۵)		زیاد(۴)		تا حدودی(۳)		کم (۲)		خیلی کم(۱)		نوع آموزش		راهبرد
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	غیرحضور	حضور	
نسبتاً مطلوب	۲/۸۷	۶/۲	۱۴	۱۸/۶	۴۲	۴۲	۹۵	۲۳	۵۲	۱۰/۵	۲۳		✓	۱۱
نسبتاً مطلوب	۲/۹۲	۷/۱	۱۶	۱۹/۵	۴۴	۴۴/۷	۱۰۱	۱۶/۸	۳۸	۱۱/۹	۲۷		✓	۱۲
نسبتاً مطلوب	۳/۱۵	۶/۲	۱۴	۳۵	۷۹	۳۵/۸	۸۱	۱۴/۶	۳۳	۸/۴	۱۹		✓	۱۳
نسبتاً مطلوب	۲/۵۷	۳/۵	۸	۲۲/۱	۵۰	۴۴/۲	۱۰۰	۲۰/۴	۴۶	۹/۷	۲۲		✓	۱۴
نسبتاً مطلوب	۲/۸۹	۶/۲	۱۴	۳۰/۵	۶۹	۳۹/۴	۸۹	۱۵/۵	۳۵	۸/۴	۱۹		✓	۱۵
نسبتاً مطلوب	۳/۱	۵/۸	۱۳	۲۸/۳	۶۴	۴۲	۹۵	۱۹	۴۳	۴/۹	۱۱		✓	۱۶
نسبتاً مطلوب	۳/۱۱	۴	۹	۱۵/۵	۳۵	۳۷/۶	۸۵	۳۳/۲	۷۵	۹/۷	۲۲	✓	✓	۱۷
نسبتاً مطلوب	۲/۷	۴	۹	۱۸/۶	۴۲	۴۱/۶	۹۴	۲۶/۱	۵۹	۹/۷	۲۲		✓	۱۸
نسبتاً مطلوب	۲/۸	۱/۳	۳	۱۰/۲	۲۳	۳۲/۳	۷۳	۲۹/۶	۶۷	۲۶/۵	۶۰	✓	✓	۱۹
نامطلوب	۲/۳	۳/۵	۸	۱۳/۳	۳۰	۳۰/۵	۶۹	۲۴/۸	۵۶	۲۷/۹	۶۳	✓	✓	۲۰
نسبتاً مطلوب	۲/۳۹	۱/۳	۳	۱۰/۲	۲۳	۲۷/۴	۶۲	۳۶/۳	۸۲	۲۴/۸	۵۶		✓	۲۱
نامطلوب	۲/۲۶	۲/۷	۶	۱۱/۱	۲۵	۳۳/۲	۷۵	۱۸/۶	۴۲	۳۴/۵	۷۸		✓	۲۲
نسبتاً مطلوب	۲/۳۵	۱۰/۲	۲۳	۲۰/۸	۴۷	۳۰/۱	۶۸	۱۹/۹	۴۵	۱۹	۴۳	✓	✓	۲۳
نسبتاً مطلوب	۲/۲۸	۱۹	۴۳	۱۸/۱	۴۱	۳۶/۳	۸۲	۱۸/۶	۴۲	۸	۱۸		✓	۲۴
نسبتاً مطلوب	۲/۸۳	۱۵/۵	۳۵	۱۹	۴۳	۳۳/۲	۷۵	۲۰/۴	۴۶	۱۱/۹	۲۷		✓	۲۵
نسبتاً مطلوب	۲/۷۸	۳/۱	۷	۱۳/۳	۳۰	۴۱/۶	۹۴	۲۲/۶	۵۱	۱۹/۵	۴۴		✓	۲۶
نسبتاً مطلوب	۳/۰۵	۱/۸	۴	۷/۱	۱۶	۳۶/۷	۸۳	۳۴/۱	۷۷	۲۰/۴	۴۶		✓	۲۷
نسبتاً مطلوب	۲/۷۲	۶	۲۲۹	۱۸/۳۱	۷۰۳	۳۶/۹۸	۱۴۲۱	۲۳/۱۵	۸۸۹	۱۵/۶۳	۶۰۰	عامل (استادان)		

بر اساس نتایج فوق، وضعیت اکثر راهبردهای انگیزشی مرتبط با استادان و اعضای هیئت علمی به جز سؤالات ۲۰ و ۲۲ دارای عملکردی نسبتاً مطلوب بوده و میانگین کلی این راهبردها نیز نسبتاً مطلوب است. نتایج تجزیه و تحلیل راهبردهای انگیزشی مربوط به دانشجویان هم کلاسی (عامل ۳) به شرح زیر است:

جدول ۵. میانگین، فراوانی و میزان مطلوبیت مربوط به راهبردهای انگیزشی عامل دانشجویان

میزان مطلوبیت	مقدار میانگین	خیلی زیاد (۵)		زیاد (۴)		تا حدودی (۳)		کم (۲)		خیلی کم (۱)		نوع آموزش		راهبرد
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	غیر حضوری	حضوری	
نسبتاً مطلوب	۲/۵۲	۷/۱	۱۶	۱۳/۷	۳۱	۲۸/۸	۶۵	۲۵/۷	۵۸	۲۴/۸	۵۶	✓	✓	۲۸
نسبتاً مطلوب	۲/۶۹	۶/۶	۱۵	۱۸/۶	۴۲	۳۳/۲	۷۵	۲۱/۲	۴۸	۲۰/۴	۴۶	✓		۲۹
نسبتاً مطلوب	۲/۶۳	۹/۳	۲۱	۱۰/۲	۲۳	۳۴/۵	۷۸	۲۶/۵	۶۰	۱۹/۵	۴۴		✓	۳۰
نامطلوب	۲/۰۶	۴/۴	۱۰	۱۱/۱	۲۵	۱۸/۶	۴۲	۱۸/۶	۴۲	۴۷/۳	۱۰۷	✓		۳۱
نسبتاً مطلوب	۲/۴۷	۶/۸۵	۶۲	۱۳/۴	۱۲۱	۲۸/۷۷	۲۶۰	۲۳	۲۰۸	۲۸	۲۵۳	عامل (سایر دانشجویان)		

همان گونه که در جدول بالا مشاهده می شود وضعیت اکثر راهبردهای انگیزشی مرتبط با دانشجویان دارای عملکردی نسبتاً مطلوب بوده و میانگین کلی این راهبردها نیز نسبتاً مطلوب است. نتایج تجزیه و تحلیل راهبردهای انگیزشی مربوط به معاونت های اجرایی مرکز آموزش عالی (عامل ۴) به شرح زیر است:

جدول ۶. میانگین، درصد فراوانی و میزان مطلوبیت مربوط به راهبردهای انگیزشی عامل بخش های اجرایی

میزان مطلوبیت	مقدار میانگین	خیلی زیاد (۵)		زیاد (۴)		تا حدودی (۳)		کم (۲)		خیلی کم (۱)		نوع آموزش		راهبرد
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	غیر حضوری	حضوری	
نامطلوب	۲/۳۱	۳/۵	۸	۱۲/۸	۲۹	۲۶/۱	۵۹	۲۶/۵	۶۰	۳۱	۷۰		✓	۳۲
نامطلوب	۱/۸۱	۰	۰	۴/۹	۱۱	۱۵/۹	۳۶	۳۵/۴	۸۰	۴۳/۸	۹۹	✓	✓	۳۳
نامطلوب	۱/۷۲	۲/۲	۵	۶/۶	۱۵	۱۱/۹	۲۷	۱۹/۹	۴۵	۵۹/۳	۱۲۴	✓	✓	۳۴
نامطلوب	۲/۲۲	۳/۵	۸	۱۲/۴	۲۸	۲۴/۳	۵۵	۲۲/۶	۵۱	۳۷/۲	۸۴	✓	✓	۳۵
نسبتاً مطلوب	۲/۴۴	۴	۹	۱۶/۴	۳۷	۲۷/۹	۶۳	۲۳/۵	۵۳	۲۸/۳	۶۴		✓	۳۶
نسبتاً مطلوب	۳/۳	۱۴/۶	۳۳	۳۵/۸	۸۱	۲۷	۶۱	۱۰/۶	۲۴	۱۱/۹	۲۷		✓	۳۷
نامطلوب	۲/۳	۴/۶	۶۳	۱۴/۸۲	۲۰۱	۲۲/۱۸	۳۰۱	۲۳/۰۸	۳۱۳	۳۵/۲۵	۴۶۸	عامل (بخش های اجرایی)		

همان‌گونه که در جدول بالا مشاهده می‌شود وضعیت اکثر راهبردهای انگیزشی مرتبط با معاونت‌های اجرایی مرکز آموزش عالی، دارای عملکردی نامطلوب بوده و میانگین کلی این راهبردها نیز نامطلوب است. نتایج تجزیه و تحلیل راهبردهای انگیزشی مربوط به جذابیت درونی فعالیت (عامل ۵) به شرح زیر است:

جدول ۷. میانگین، درصد فراوانی و میزان مطلوبیت مربوط به راهبردهای انگیزشی عامل جذابیت درونی فعالیت

میزان مطلوبیت	مقدار میانگین	خیلی زیاد(۵)		زیاد(۴)		تا حدودی(۳)		کم(۲)		خیلی کم(۱)		نوع آموزش		راهبرد
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	حضور	غیرحضور	
نامطلوب	۲/۱۶	۲/۲	۵	۷/۵	۱۷	۲۶/۱	۵۹	۳۳/۲	۷۵	۳۱	۷۰	✓		۳۸
نسبتاً مطلوب	۲/۳۸	۳/۵	۸	۱۰/۶	۲۴	۳۳/۶	۷۶	۲۵/۲	۵۷	۲۷	۶۱		✓	۳۹
نامطلوب	۲/۲۷	۲/۸۵	۱۳	۹/۰۵	۴۱	۲۹/۸۵	۱۳۵	۲۹/۲	۱۳۲	۲۹	۱۳۱	عامل (جذابیت درونی)		

همان‌گونه که در جدول بالا مشاهده می‌شود میانگین کلی این راهبردهای انگیزشی مرتبط با جذابیت فعالیت درونی نامطلوب است.

نتایج تجزیه و تحلیل راهبردهای انگیزشی مربوط به خودکارآمدی (عامل ۶) به شرح زیر است:

جدول ۸. میانگین، درصد فراوانی و میزان مطلوبیت مربوط به راهبردهای انگیزشی عامل خودکارآمدی

میزان مطلوبیت	مقدار میانگین	خیلی زیاد(۵)		زیاد(۴)		تا حدودی(۳)		کم(۲)		خیلی کم(۱)		نوع آموزش		راهبرد
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	حضور	غیرحضور	
نامطلوب	۲/۲۹	۱۵/۵	۳۵	۳۰/۱	۶۸	۳۰/۵	۶۹	۱۶/۴	۳۷	۷/۵	۱۷	✓		۴۰
نسبتاً مطلوب	۳/۲۲	۱۳/۷	۳۱	۳۱	۷۰	۲۸/۸	۶۵	۱۷/۳	۳۹	۹/۳	۲۱	✓		۴۱
نسبتاً مطلوب	۲/۹۶	۸/۸	۲۰	۲۳	۵۲	۳۴/۱	۷۷	۲۳/۹	۵۴	۱۰/۲	۲۳	✓	✓	۴۲
نسبتاً مطلوب	۲/۵۲	۵/۸	۱۳	۱۱/۵	۲۶	۳۷/۲	۸۴	۲۰/۴	۴۶	۲۵/۲	۵۷	✓		۴۳
نسبتاً مطلوب	۳/۴	۱۴/۶	۳۳	۳۸/۹	۸۸	۲۶/۱	۵۹	۱۳/۳	۳۰	۷/۱	۱۶	✓		۴۴
نسبتاً مطلوب	۳/۳۱	۱۶/۸	۳۸	۲۹/۶	۶۷	۳۱/۴	۷۱	۱۲/۸	۲۹	۹/۳	۲۱	✓		۴۵
نسبتاً مطلوب	۲/۷۳	۶/۶	۱۵	۱۳/۷	۳۱	۴۰/۳	۹۱	۲۵/۷	۵۸	۱۳/۷	۳۱	✓		۴۶
نسبتاً مطلوب	۲/۹۲	۱۷/۳	۳۹	۲۵/۲	۵۷	۲۳	۵۲	۱۶/۴	۳۷	۱۸/۱	۴۱		✓	۴۷
نسبتاً مطلوب	۲/۹۲	۱۲/۳۹	۲۲۴	۲۵/۳۷	۴۵۹	۳۱/۴۳	۵۹۹	۱۸/۲۸	۳۳۰	۱۲/۵۵	۲۲۷	عامل (خودکارآمدی)		

بر اساس نتایج فوق، وضعیت میانگین کلی راهبردهای انگیزشی مرتبط با خودکارآمدی نسبتاً مطلوب است. نتایج تجزیه و تحلیل راهبردهای انگیزشی مربوط به نگرش و جذابیت درونی فعالیت (عامل ۷) به شرح زیر است:

جدول ۹. میانگین، درصد فراوانی و میزان مطلوبیت مربوط راهبردهای انگیزشی عامل نگرش مثبت

میزان مطلوبیت	مقدار میانگین	خیلی زیاد (۵)		زیاد (۴)		تا حدودی (۳)		کم (۲)		خیلی کم (۱)		نوع آموزش		راهبرد
		درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	حضور	غیرحضور	
نسبتاً مطلوب	۳/۳۴	۱۶/۸	۳۸	۳۵	۷۹	۲۴/۸	۵۶	۱۳/۳	۳۰	۱۰/۲	۲۳	✓		۴۸
نسبتاً مطلوب	۳/۵۶	۲۵/۲	۵۷	۳۴/۱	۷۷	۱۹/۵	۴۴	۱۴/۲	۳۲	۷/۱	۱۶	✓		۴۹
نسبتاً مطلوب	۳/۱۵	۱۴/۲	۳۲	۲۵/۲	۵۷	۳۲/۳	۷۳	۱۸/۱	۴۱	۱۰/۲	۲۳	✓	✓	۵۰
نسبتاً مطلوب	۳/۰۵	۲۰/۴	۴۶	۱۹/۹	۴۵	۲۳/۵	۵۳	۱۷/۷	۴۰	۱۸/۶	۴۲	✓	✓	۵۱
نسبتاً مطلوب	۳/۰۱	۱۱/۱	۲۵	۲۲/۱	۵۰	۳۶/۷	۸۳	۱۷/۳	۳۹	۱۲/۸	۲۹		✓	۵۲
نسبتاً مطلوب	۳/۲۲	۱۷/۵۴	۱۹۸	۲۷/۲۶	۳۰۸	۲۷/۳۶	۳۰۹	۱۶/۱۲	۱۸۲	۱۱/۷۸	۱۳۳	عامل (نگرش)		

بر اساس نتایج فوق، وضعیت تمامی راهبردهای انگیزشی مرتبط با نگرش مثبت نسبت به روش‌های یاددهی-یادگیری حضوری و غیرحضور (الکترونیکی)، دارای عملکردی نسبتاً مطلوب بوده و میانگین کلی این راهبردها نیز نسبتاً مطلوب است.

تجزیه و تحلیل استنباطی

به منظور بررسی سؤالات پژوهش و وضعیت هر یک از عوامل انگیزشی محیطی (بیرونی) و شخصی (درونی) مؤثر بر یادگیری دانشجویان به صورت مجزا و نیز اولویت‌بندی شاخص‌های آن عوامل، از آزمون t تک‌نمونه‌ای و آزمون فریدمن استفاده شده است.

وضعیت و اولویت عوامل انگیزشی محیطی (بیرونی) مؤثر بر یادگیری دانشجویان

راهبردهای انگیزشی مرتبط با فرماندهان تیپ و کادر دانشجویی

۱- وضعیت کلی مؤلفه راهبردهای انگیزشی اعمالی توسط فرماندهان تیپ و کادر دانشجویی

جدول ۱۰. تعیین وضعیت نقش فرماندهان در افزایش انگیزش دانشجویان (میانگین فرضی = ۳)

عامل	شاخص‌ها	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	تفاوت میانگین‌ها	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
فرماندهان و کادرهای دانشجویی		۲/۲۳	۰/۶۳	-۱۸/۲۳	-۰/۷۶	۲۲۵	۰/۰۰۰

با توجه به نتایج به دست آمده از جدول فوق، وضعیت مؤلفه نقش فرماندهان و کادر دانشجویی در افزایش انگیزش دانشجویان از منظر دانشجویان، پایین‌تر از میانگین پژوهش قرار دارد و می‌توان گفت این مؤلفه در وضعیت مطلوبی قرار ندارد.

۲- اولویت‌بندی راهبردهای انگیزشی اعمالی توسط فرماندهان تیپ و کادر دانشجویی

به‌منظور بررسی اولویت هر یک از پارامترهای مربوط به راهبردهای انگیزشی ارائه شده از سوی فرماندهان تیپ و کادر دانشجویی، از آزمون ناپارامتریک فریدمن استفاده شده است؛ که نتایج آن در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۱۱. نتیجه اولویت‌بندی راهبردهای انگیزشی مرتبط با عامل فرماندهان و کادر دانشجویی

سطح معنی‌داری	خی‌دو	درجه آزادی	انحراف استاندارد	میانگین	شماره راهبرد	راهبردهای انگیزشی
۰/۰۰۰**	۲۱۶/۲۵	۹	۱/۴۸	۲/۶۳	۳۹	تا چه اندازه موفقیت در یادگیری را ناشی از فرماندهان و کادر دانشجویی تیپ می‌دانید؟
			۱/۱۶	۲/۶۲	۵	آیا فرماندهان، پیگیر مشکلات دانشجویان خود از طریق عناصر ذی‌ربط مرکز آموزش عالی هستند؟
			۱/۰۷	۲/۵۵	۱	آیا فرماندهان تیپ برای ایجاد فرهنگ یادگیری حضوری یا غیرحضوری (الکترونیکی) در بین دانشجویان تلاش می‌کنند؟
			۱/۰۱	۲/۴۵	۶	آیا فرماندهان نقش نظارتی خویش را در یادگیری حضوری یا غیرحضوری (الکترونیکی) دانشجویان ایفا می‌کنند؟
			۱/۳۸	۲/۳۸	۴۰	تا چه اندازه شکست در یادگیری حضوری یا غیرحضوری (الکترونیکی) را ناشی از فرماندهان و کادر دانشجویی تیپ می‌دانید؟
			۰/۹۶	۱/۹۶	۴	آیا فرماندهان با ارائه پاداش و تقویت‌های مطلوب، انگیزش لازم برای یادگیری دانشجویان را فراهم می‌کنند؟
			۱/۰۲	۱/۹۴	۲	آیا فرماندهان برای فعالیت‌های یادگیری دانشجویان، خصوصاً آموزش‌های الکترونیکی محیط فیزیکی آرام و بی سرو صدا فراهم می‌کنند؟
			۰/۹۹	۱/۹۴	۳	آیا فرماندهان برای تهیه تغذیه مناسب برای دانشجویان پیگیری لازم را به عمل می‌آورند؟
			۰/۹۸	۱/۹۳	۷	آیا فرماندهان حمایت عاطفی لازم را برای یادگیری حضوری یا غیرحضوری (الکترونیکی) دانشجویان فراهم می‌کنند؟
۱/۰۹	۱/۸۶	۸	آیا فرماندهان تیپ در اجرای دقیق ساعات مطالعه برنامه سین تلاش می‌کنند؟			

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از تعیین اولویت وضعیت راهبردهای انگیزشی ارائه شده از سوی فرماندهان تیپ و کادر دانشجویی می‌توان نتیجه گرفت که:

- ۱- در مجموع ده راهبرد انگیزشی، دانشجویان نقش فرماندهان تیپ و کادر دانشجویی را در یادگیری حضوری یا غیرحضوری (الکترونیکی) نامطلوب ارزیابی کرده‌اند.
- ۲- دانشجویان معتقدند که فرماندهان تیپ و کادر دانشجویی کمترین توجه را به اجرای دقیق ساعات مطالعه اشاره شده در برنامه سین دارند.
- ۳- دانشجویان معتقدند که فرماندهان و کادر دانشجویی حمایت عاطفی لازم را برای یادگیری حضوری یا غیرحضوری (الکترونیکی) دانشجویان فراهم نمی‌کنند.

۴- دانشجویان معتقدند که فرماندهان و کادر دانشجویی در راستای تهیه تغذیه مناسب برای دانشجویان پیگیری لازم را به عمل نمی‌آورند.

۵- دانشجویان معتقدند که فرماندهان و کادر دانشجویی با بهره‌مندی از ابزارهای پاداش و تقویت‌های مطلوب، انگیزش لازم برای یادگیری دانشجویان را فراهم نمی‌کنند.

راهبردهای انگیزشی مرتبط با استادان و اعضای هیئت علمی مرکز آموزش عالی

۱- وضعیت کلی مؤلفه راهبردهای انگیزشی ارائه شده از سوی استادان و اعضای هیئت علمی

جدول ۱۲. تعیین وضعیت نقش استادان و اعضای هیئت علمی در افزایش انگیزش دانشجویان (میانگین فرضی = ۳)

شاخص‌ها	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	تفاوت میانگین‌ها	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
استادان و اعضای هیئت علمی	۲/۷۳	۰/۵۵	-۷/۲۲	-۰/۲۶	۲۲۵	۰/۰۰۰

با توجه به نتایج به دست آمده از جدول بالا، وضعیت مؤلفه نقش استادان و اعضای هیئت علمی در افزایش انگیزش دانشجویان از منظر دانشجویان، پایین‌تر از میانگین پژوهش قرار دارد و می‌توان گفت این مؤلفه در وضعیت نسبتاً مطلوبی قرار دارد.

۲- اولویت راهبردهای انگیزشی ارائه شده از سوی استادان و اعضای هیئت علمی

به‌منظور بررسی اولویت هر یک از شاخص‌های مربوط به راهبردهای انگیزشی ارائه شده از سوی استادان و اعضای هیئت علمی، از آزمون ناپارامتریک فریدمن استفاده شده است. نتایج این آزمون در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۱۳. نتیجه اولویت‌بندی راهبردهای انگیزشی مرتبط با عامل استادان و اعضای هیئت علمی

راهبردهای انگیزشی	شماره راهبرد	میانگین	انحراف استاندارد	درجه آزادی	خی‌دو	سطح معنی‌داری
آیا استادان و اعضای هیئت علمی در هنگام تدریس حضوری (غیر الکترونیکی)، ارتباط چشمی مؤثر را برقرار می‌کنند؟	۱۱	۳/۱۵	۱/۰۲	۱۶	۳۸۵/۸۰	۰/۰۰۰**
آیا استادان و اعضای هیئت علمی دانشجویان را به مشارکت در فعالیت‌های کلاسی تشویق می‌کنند؟	۱۴	۳/۱۱	۰/۹۴			
آیا استادان و اعضای هیئت علمی در هنگام تدریس از مثال‌های عینی و ملموس استفاده می‌کنند؟	۱۳	۳/۱۰	۱/۰۱			
تا چه اندازه موفقیت در یادگیری را ناشی از استادان و اعضای هیئت علمی، مطالب درسی و برنامه‌ریزی درسی می‌دانید؟	۳۸	۳/۰۵	۱/۲۲			
آیا استادان و اعضای هیئت علمی ارتباط انسانی مؤثر با دانشجویان را برقرار می‌کنند؟	۱۰	۲/۹۲	۱/۰۶			
آیا استادان و اعضای هیئت علمی در هنگام تدریس، نسبت به یادگیری دانشجویان بازخورد مناسب را ارائه می‌دهند؟	۱۲	۲/۸۹	۰/۹۷			
آیا استادان و اعضای هیئت علمی برای ایجاد فرهنگ یادگیری در کلاس تلاش می‌کنند؟	۹	۲/۸۷	۱/۰۲			
آیا استادان و اعضای هیئت علمی در ابتدای ترم تحصیلی دانشجویان را در مورد اهمیت، تأثیر و کاربرد مطالب درسی مورد نظر در آینده خدمتی آنان توجیه می‌کنند؟	۲۱	۲/۸۳	۱/۲۴			

سطح معنی‌داری	خی‌دو	درجه آزادی	انحراف استاندارد	میانگین	شماره راهبرد	راهبردهای انگیزشی
			۰/۹۸	۲/۸۰	۱۶	آیا استادان و اعضای هیئت علمی در هنگام تدریس، بین مطالب قبلی و جدید ارتباط برقرار می‌کنند؟
			۱/۱۸	۲/۷۸	۳۷	تا چه اندازه شکست در یادگیری را ناشی از استادان و اعضای هیئت علمی، مطالب درسی و برنامه‌ریزی درسی می‌دانید؟
			۰/۹۷	۲/۷۰	۱۵	آیا استادان و اعضای هیئت علمی دانشجویان را به همکاری با یکدیگر ترغیب می‌کنند؟
			۱/۰۴	۲/۵۷	۳۴	آیا فعالیت‌ها و مطالب دروس متناسب با توانایی‌های شما است؟
			۱/۱۳	۲/۳۹	۱۸	آیا استادان و اعضای هیئت علمی از مواد کمک‌آموزشی مرتبط با درس خود استفاده مؤثر می‌کنند؟
			۰/۹۴	۲/۳۵	۳۵	آیا فعالیت‌های آموزشی در کلاس علاقه‌مندی شما به یادگیری را برمی‌انگیزد؟
			۱/۰۱	۲/۳۰	۱۷	آیا استادان و اعضای هیئت علمی بین سطح دشواری مطالب درسی و زمان مورد نیاز یادگیری تناسب منطقی برقرار می‌کنند؟
			۱/۱۳	۲/۲۸	۲۰	آیا استادان و اعضای هیئت علمی از استراحت‌های کوتاه‌مدت در هنگام ارائه آموزش استفاده می‌کنند؟
			۰/۹۹	۲/۲۶	۱۹	آیا استادان و اعضای هیئت علمی در ارائه مطالب درسی از منابع اطلاعاتی متنوع استفاده می‌کنند؟

با توجه به نتایج حاصل از راهبردهای ارائه شده از سوی استادان و اعضای هیئت علمی برای ارتقای یادگیری دانشجویان، می‌توان چنین نتیجه گرفت که:

- ۱- در مجموع، دانشجویان نقش استادان و اعضای هیئت علمی را در یادگیری غیر الکترونیکی نسبتاً مطلوب ارزیابی کرده‌اند.
- ۲- مدیریت آموزشی توسط استادان و اعضای هیئت علمی مرکز آموزش عالی نظیر ارتباط چشمی مؤثر، مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های کلاسی، موفقیت در ارائه آموزش‌ها و ... نسبتاً مطلوب ارزیابی شده است.
- ۳- از نظر دانشجویان، استادان و اعضای هیئت علمی در ارائه مطالب درسی از منابع اطلاعاتی متنوع استفاده کمتری به عمل آورده و بین سطح دشواری مطالب درسی و میزان درک دانشجویان و زمان مورد نیاز برای یادگیری مؤثر، تناسب منطقی برقرار نمی‌کنند.

راهبردهای انگیزشی مرتبط با دانشجویان

- ۱- وضعیت کلی مؤلفه راهبردهای انگیزشی ارائه شده از سوی دانشجویان

جدول ۱۴. تعیین وضعیت نقش دانشجویان در افزایش انگیزش یکدیگر (میانگین فرضی = ۳)

شاخص‌ها عامل	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	تفاوت میانگین‌ها	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
دانشجویان هم کلاسی	۲/۴۸	۰/۸۳	-۹/۳۹	-۰/۵۲	۲۲۵	۰/۰۰۰

با توجه به نتایج فوق، وضعیت مؤلفه نقش دانشجویان در افزایش انگیزش یکدیگر از منظر دانشجویان، پایین تر از میانگین پژوهش قرار دارد و می توان گفت در وضعیت نسبتاً مطلوبی قرار دارد.

۲- اولویت راهبردهای انگیزشی ارائه شده از سوی دانشجویان برای ارتقای یادگیری همدیگر
به منظور بررسی اولویت راهبردهای انگیزشی ارائه شده از سوی دانشجویان برای ارتقای یادگیری یکدیگر، از آزمون ناپارامتریک فریدمن استفاده شده است. نتایج بر اساس جدول زیر است.

جدول ۱۵. نتیجه اولویت بندی راهبردهای انگیزشی مرتبط با عامل دانشجویان

سطح معنی داری	خی دو	درجه آزادی	انحراف استاندارد	میانگین	شماره راهبرد	راهبردهای انگیزشی
۰/۰۰**	۴۶/۷۷	۳	۱/۱۸	۲/۶۹	۲۳	آیا دانشجویان برای رفع نقاط ضعف آموزشی خود از دانشجویان قوی تر کمک می گیرند؟
			۱/۱۷	۲/۶۳	۲۴	آیا دانشجویان برای ارتقای یادگیری سایر دانشجویان تلاش می کنند؟
			۱/۲۰	۲/۵۲	۲۲	آیا دانشجویان برای ایجاد رقابت سازنده تلاش می کنند؟
			۱/۲۲	۲/۰۵	۳۱	آیا از سایت اینترنت (برای آموزش الکترونیکی - غیر حضوری-) به طور مؤثر استفاده به عمل می آورید؟

با توجه به نتایج به دست آمده از جدول فوق، می توان نتیجه گرفت که:

- ۱- دانشجویان در راستای رفع مشکلات آموزشی یکدیگر و در نتیجه ارتقای یادگیری همدیگر نقش نسبتاً مطلوبی دارند.
- ۲- دانشجویان برای ارتقای یادگیری غیر حضوری (الکترونیکی)، از سایت اینترنت به طور مطلوب استفاده مطلوبی به عمل نمی آورند.

راهبردهای انگیزشی معاونت های اجرایی مرکز آموزش عالی

- ۱- وضعیت کلی مؤلفه راهبردهای انگیزشی ارائه شده از سوی معاونت های اجرایی مرکز آموزش عالی

جدول ۱۶. نقش بخش های اجرایی مرکز آموزش عالی در افزایش انگیزش دانشجویان (میانگین فرضی = ۳)

شاخص ها عامل	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	تفاوت میانگین ها	درجه آزادی	سطح معنی داری
مرکز آموزش عالی	۲/۳۰	۰/۶۶	-۱۵/۶۳	-۰/۶۹	۲۲۵	۰/۰۰۰

بر اساس نتایج، وضعیت معاونت های اجرایی مرکز آموزش عالی در افزایش انگیزش دانشجویان از منظر آنها پایین تر از میانگین پژوهش قرار دارد و می توان گفت وضعیت این مؤلفه در وضعیت نسبتاً مطلوبی قرار دارد.

۲- اولویت راهبردهای انگیزشی ارائه شده از سوی مرکز آموزش عالی برای ارتقای یادگیری دانشجویان
به منظور بررسی اولویت هر یک راهبردهای انگیزشی ارائه شده از سوی معاونت های اجرایی برای ارتقای یادگیری دانشجویان، از آزمون ناپارامتریک فریدمن استفاده شده است. نتایج این آزمون در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۱۷. نتیجه اولویت‌بندی راهبردهای انگیزشی مرتبط با عامل معاونت‌های مرکز آموزش عالی

سطح معنی‌داری	خی‌دو	درجه آزادی	انحراف استاندارد	میانگین	شماره راهبرد	راهبردهای انگیزشی
* ** ۰/۰۰۰	۲۷۱/۴۹	۵	۱/۱۹	۳/۳۰	۳۰	آیا اندازه کلاس متناسب با تعداد دانشجویان است؟
			۱/۱۷	۲/۴۴	۲۹	آیا مرکز آموزش عالی مجهز به وسایل کمک‌آموزشی (خصوصاً الکترونیکی) برای استفاده استادان و اعضای هیئت علمی است؟
			۱/۱۴	۲/۳۱	۲۵	آیا مرکز آموزش عالی برای افزایش انگیزش دانشجویان از افراد نظامی که در حوزه‌های نظامی و علمی سرآمد هستند برای سخنرانی دعوت به عمل می‌آورد؟
			۱/۱۷	۲/۲۲	۲۸	آیا مرکز آموزش عالی مجهز به آزمایشگاه‌ها و زیرساخت‌های آموزش الکترونیکی متناسب با هر رشته تحصیلی است؟
			۰/۸۷	۱/۸۱	۲۶	آیا مرکز آموزش عالی برای ایجاد انگیزش در دانشجویان جشنواره و مسابقات علمی برگزار می‌کند؟
			۱/۰۵	۱/۷۲	۲۷	آیا مرکز آموزش عالی از وسایل سرمایشی و گرمایشی به طور مطلوب استفاده می‌کند؟

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از تعیین اولویت نقش مرکز آموزش عالی در ارتقای یادگیری دانشجویان، می‌توان نتیجه‌گیری کرد که:

- ۱- دانشجویان از شاخص تناسب اندازه کلاس با تعداد دانشجویان بیشترین رضایت را دارند.
- ۲- دانشجویان از وسایل کمک‌آموزشی و تجهیز آزمایشگاه‌ها و زیرساخت‌های الکترونیکی رضایت نسبی دارند.
- ۳- دانشجویان از وسایل سرمایشی و گرمایشی مرکز آموزش عالی رضایت نداشته و نسبت به عدم برگزاری جشنواره‌ها و مسابقات علمی که نقش برجسته‌ای در ایجاد رقابت و ارتقای علمی دانشجویان دارند گله‌مند هستند.

وضعیت و اولویت عوامل انگیزشی شخصی (درونی) مؤثر بر یادگیری دانشجویان

راهبردهای انگیزشی مرتبط با جذابیت درونی فعالیت‌ها

۱- وضعیت کلی مؤلفه راهبردهای انگیزشی جذابیت درونی فعالیت‌ها

با توجه به نتایج به دست آمده از جدول زیر، وضعیت مؤلفه نقش جذابیت درونی فعالیت در افزایش انگیزش دانشجویان از منظر دانشجویان پایین‌تر از میانگین پژوهش قرار دارد و می‌توان گفت در وضعیت مطلوبی قرار ندارد.

جدول ۱۸. تعیین نقش جذابیت درونی فعالیت در افزایش انگیزش دانشجویان (میانگین فرضی = ۳)

عامل	شاخص‌ها	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	تفاوت میانگین‌ها	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
	جذابیت درونی فعالیت	۲/۲۷	۰/۹۲	-۱۱/۷۵	-۰/۷۲	۲۲۵	۰/۰۰۰

۲- تفاوت میان راهبردهای جذابیت درونی فعالیت‌ها برای ارتقای یادگیری دانشجویان

به‌منظور بررسی تفاوت استفاده از راهبردهای جذابیت درونی فعالیت‌ها برای ارتقای یادگیری دانشجویان از آزمون تی-تک‌نمونه‌ای استفاده شده است. نتایج این آزمون در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۱۹. نتیجه اولویت‌بندی راهبردهای انگیزشی مرتبط با عامل جذابیت درونی فعالیت‌ها

سطح معنی‌داری	خی‌دو	درجه آزادی	انحراف استاندارد	میانگین	شماره راهبرد	راهبردهای انگیزشی
۰/۰۰۲**	-۰/۲۱	۲۲۵	۱/۰۹	۲/۳۸	۳۳	آیا در هنگام مطالعه بر عمق محتوا تأکید می‌کنید؟
			۱/۰۲	۲/۱۶	۳۲	آیا مسائل و سؤالات کتب درسی در زمان یادگیری حس کنجکاوی شما را برمی‌انگیزد؟

با توجه به نتایج به‌دست‌آمده از وضعیت راهبردهای انگیزش شخصی (جذابیت درونی فعالیت‌ها) می‌توان نتیجه‌گیری کرد که:

- ۱- هنگام مطالعه، دانشجویان به‌طور نسبی بر عمق محتوا تأکید بیشتری دارند.
- ۲- مسائل و سؤالات کتب درسی حس کنجکاوی دانشجویان را در زمان یادگیری به‌طور مطلوب بر نمی‌انگیزد.

راهبردهای انگیزشی مرتبط با ارتقای خودکارآمدی

۱- وضعیت کلی مؤلفه راهبردهای انگیزشی ارتقای خودکارآمدی

جدول ۲۰. تعیین وضعیت نقش خودکارآمدی در افزایش انگیزش دانشجویان (میانگین فرضی = ۳)

عامل	شاخص‌ها	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	تفاوت میانگین‌ها	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
ارتقای خودکارآمدی	۳/۰۶	۰/۷۳	۱/۳۸	۰/۰۶	۲۲۵	۰/۱۶	

با توجه به نتایج، وضعیت مؤلفه نقش خودکارآمدی در افزایش انگیزش دانشجویان از منظر آن‌ها در حد نسبتاً مطلوبی قرار دارد.

۲- اولویت راهبردهای انگیزشی ارتقای خودکارآمدی دانشجویان برای ارتقای یادگیری

به‌منظور بررسی اولویت هر یک از راهبردهای ارتقای خودکارآمدی دانشجویان برای ارتقای یادگیری، از آزمون ناپارامتریک فریدمن استفاده شده است. نتایج این آزمون در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۲۱. نتیجه اولویت‌بندی راهبردهای انگیزشی مرتبط با عامل ارتقای خودکارآمدی

سطح معنی‌داری	خی‌دو	درجه آزادی	انحراف استاندارد	میانگین	شماره راهبرد	راهبردهای انگیزشی
۰/۰۰۰	۱۶۹/۹۲	۶	۱/۱۰	۳/۴۰	۴۴	آیا در هنگام یادگیری (غیرحضور) انتظار پیشرفت از خود دارید؟
			۱/۱۷	۳/۳۱	۴۵	آیا تجرب یادگیری قبلی در یادگیری فعلی شما مؤثر است؟
			۱/۱۴	۳/۲۹	۳۶	تا چه اندازه موفقیت یا شکست در یادگیری را ناشی از تلاش خود می‌دانید؟
			۱/۱۶	۳/۲۲	۴۱	آیا پس از یادگیری مطالب درسی، احساس شایستگی و توانایی می‌کنید؟
			۱/۱۱	۲/۹۶	۴۲	آیا از میزان توانایی‌ها و مهارت‌های خود در امور تحصیلی آگاهی دارید؟
			۱/۰۶	۲/۷۳	۴۶	آیا در هنگام یادگیری از آموخته‌های خودارزیابی به عمل می‌آورید؟
			۱/۱۵	۲/۵۲	۴۳	آیا برای رسیدن به اهداف یادگیری دروس خود، در ابتدای هر ترم برنامه‌ریزی می‌کنید؟

با توجه به نتایج فوق، ملاحظه می‌شود که راهبرد «داشتن انتظار پیشرفت از خود» بالاترین رتبه و نیز راهبرد «برنامه‌ریزی برای رسیدن به اهداف یادگیری دروس خود در ابتدای هر ترم» برای رسیدن به پیشرفت تحصیلی، کمترین رتبه را دارد.

راهبردهای انگیزشی مرتبط با نگرش مثبت

۱- وضعیت کلی مؤلفه راهبردهای انگیزشی خود نگرش مثبت

جدول ۲۲. تعیین وضعیت نقش نگرش مثبت در افزایش انگیزش دانشجویان (میانگین فرضی = ۳)

شاخص‌ها عامل	میانگین	انحراف استاندارد	مقدار t	تفاوت میانگین‌ها	درجه آزادی	سطح معنی‌داری
نگرش‌های مثبت	۳/۲۲	۰/۸۵	۳/۶۱	۰/۲۲	۲۲۵	۰/۰۰۰

با توجه به نتایج، وضعیت مؤلفه نقش نگرش‌ها در افزایش انگیزش دانشجویان از منظر دانشجویان بالاتر از میانگین پژوهش قرار دارد و می‌توان گفت در وضعیت نسبتاً مطلوبی قرار دارد.

۲- اولویت راهبردهای انگیزشی نگرش مثبت دانشجویان برای ارتقای یادگیری آنان

به‌منظور بررسی اولویت راهبردهای انگیزشی نگرش مثبت دانشجویان برای ارتقای یادگیری آنان، از آزمون ناپارامتریک فریدمن استفاده شده است. نتایج این آزمون در جدول زیر ارائه شده است.

جدول ۲۳. نتیجه اولویت‌بندی راهبردهای انگیزشی مرتبط با عامل نگرش مثبت دانشجویان

شماره راهبرد	میانگین	انحراف استاندارد	درجه آزادی	رتبه	سطح معنی‌داری	راهبردهای انگیزشی
۴۸	۳/۵۶	۱/۲۱	۴	۵۰/۴۵	۰/۰۰۰	آیا به یادگیری و دانش‌افزایی غیرحضور (الکترونیکی) نگرش مثبتی دارید؟
۴۷	۳/۳۴	۱/۲۰				آیا در هنگام یادگیری حضوری یا غیرحضور (الکترونیکی) احساس خوشایندی دارید؟
۴۹	۳/۱۵	۱/۱۷				آیا برای دستیابی به اهداف آموزشی مطالب درسی موردنظر نگرش مثبت دارید؟
۵۰	۳/۰۵	۱/۳۹				آیا از تحصیل در مرکز آموزش عالی افسری و فعالیت‌های یادگیری رضایت درونی دارید؟
۵۱	۳/۰۱	۱/۱۶				آیا در هنگام ارائه مطالب آموزشی خواسته‌شده در کلاس، اعتماد به نفس لازم را دارید؟

با توجه به نتایج می‌توان گفت:

- ۱- راهبرد انگیزشی «نگرش مثبت دانشجویان» دارای تأثیر نسبتاً مطلوب بر یادگیری آنهاست.
- ۲- «نگرش مثبت به یادگیری و دانش‌افزایی» در اولویت نخست راهبردهای انگیزشی «نگرش مثبت دانشجویان» و «میزان اعتماد به نفس لازم در هنگام ارائه مطالب آموزشی خواسته شده» در اولویت آخر قرار دارد.

❖ رتبه‌بندی عوامل هفت‌گانه انگیزشی دانشجویان مرکز آموزش عالی مورد مطالعه

نتایج حاصل از رتبه‌بندی عوامل هفت‌گانه انگیزشی با بهره‌مندی از آزمون فریدمن، در جدول زیر ارائه شده است:

جدول ۲۴. رتبه‌بندی عوامل هفت‌گانه انگیزشی مؤثر بر یادگیری در مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه

انحراف معیار	میانگین	نوع آموزش			عامل
		مشترک	غیرحضور	حضور	
۰/۸۵	۳/۲۲	۲	۲	۱	نگرش مثبت به یادگیری
۰/۷۳	۳/۰۶	۱	۶	۱	ارتقای خودکارآمدی
۰/۵۵	۲/۷۳	۴	۰	۱۳	استادان و اعضای هیئت علمی
۰/۸۳	۲/۴۸	۱	۲	۱	دانشجویان هم‌کلاسی، هم‌گروهانی و هم‌گردانی
۰/۶۶	۲/۳۰	۳	۰	۳	دست‌اندرکاران اجرایی (معاونت‌های اجرایی مرکز آموزش عالی)
۰/۷۵	۲/۲۷	۰	۱	۱	جذابیت درونی فعالیت‌ها
۰/۶۳	۲/۲۳	۴	۶	۰	فرماندهان و کادر دانشجویی
	۲/۶۱	۵۲			مجموع

همان‌طور که جدول بالا نشان می‌دهد:

۱- دو عامل متعلق به بُعد انگیزشی شخصی (درونی) دانشجویان یعنی عامل نگرش (با ۲ راهبرد مختص آموزش‌های غیرحضور) و عامل خودکارآمدی (با ۶ راهبرد مختص آموزش‌های غیرحضور) به ترتیب در اولویت اول و دوم قرار گرفته‌اند.

۲- راهبردهای مربوط به عوامل محیطی (بیرونی) در اولویت‌های بعدی قرار گرفته‌اند.

۳- راهبردهای انگیزشی مرتبط با فرماندهان و کادر دانشجویی (با ۶ راهبرد مختص آموزش‌های غیرحضور) در رتبه آخر قرار دارند.

بحث و نتیجه‌گیری

اتخاذ عوامل و راهبردهای انگیزشی کارآمد از سوی دو رکن «سامانه فرماندهی» و «اعضای هیئت علمی» مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه، یکی از مهم‌ترین رویکردهای مؤثر در پیشرفت تحصیلی فرگیران است. اتخاذ عوامل و راهبردهای انگیزشی ناکارا از سوی این دو رکن اساسی، منجر به عدم توجه، تمرکز و کوشش مؤثر و کافی دانشجویان در یادگیری و مطالعه (خصوصاً در شکل الکترونیکی آن) خواهد شد. برای اینکه دانشجو بتواند از برنامه تربیتی-آموزشی حداکثر بهره را ببرد باید در کلاس و خارج از کلاس زمینه‌هایی فراهم کرد که در آن دانشجو به شرکت و درگیری در فعالیت‌های یادگیری برانگیخته و ترغیب شود (Stipek, 2002). البته امروزه اتخاذ ابعاد، عوامل و راهبردهای انگیزشی مناسب و کارآمد در شکل غیرحضور و الکترونیکی برنامه‌های تربیتی-آموزشی، با توجه به شرایط پیش‌آمده ناشی از مدیریت بحران کرونا بیش از پیش از اهمیت بسزایی برخوردار شده است (Soni, 2020).

در تحقیق حاضر ارزیابی ابعاد، عوامل و راهبردهای انگیزش دانشجویان در برنامه‌های تربیتی-آموزشی یک مرکز آموزش عالی نظامی مدنظر قرار گرفت. به همین منظور در مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه، تعداد هفت عامل و ۵۲ راهبرد انگیزشی در قالب دو بُعد، شناسایی شد که از این ۵۲ راهبرد، تعداد ۲۰ راهبرد مختص آموزش‌های حضوری، ۱۷ راهبرد مختص آموزش‌های غیرحضور و ۱۵ راهبرد مختص آموزش‌های تلفیقی حضوری و غیرحضور است. بر اساس داده‌های جمع‌آوری‌شده و انجام تجزیه و تحلیل‌های آماری بر روی داده‌های مذکور، نتایج زیر حاصل شد:

۱- دانشجویان مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه، نقش سامانه فرماندهی (فرماندهان تیپ و کادر دانشجویی) را (با ۶ راهبرد مختص آموزش‌های غیرحضور) در یادگیری آموزش‌های ارائه‌شده «نامطلوب» ارزیابی کردند.

- ۲- حدود ۵۰٪ از راهبردهایی اجرایی که پایین‌ترین رتبه انگیزشی را به خود اختصاص دادند (و به عبارتی دارای تأثیر منفی بر یادگیری آموزش‌های ارائه‌شده بودند) مربوط به «راهبردهای انگیزشی متخذه سامانه فرماندهی» هستند.
- ۳- دانشجویان مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه، عنوان کردند «سامانه فرماندهی» کمترین توجه را به «اجرای دقیق ساعات مطالعه اشاره‌شده در برنامه سین» دارند.
- ۴- دانشجویان مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه عنوان کردند «سامانه فرماندهی» «حمایت عاطفی لازم را برای یادگیری دانشجویان» را فراهم نمی‌کنند.
- ۵- دانشجویان مورد مطالعه عنوان کردند «سامانه فرماندهی» با «بهره‌مندی از ابزارهای پاداش و تقویت‌های مطلوب، انگیزه‌های لازم برای یادگیری دانشجویان (بخصوص در شکل الکترونیکی آن)» را فراهم نمی‌کنند.
- ۶- در مجموع، دانشجویان «نقش استادان و اعضای هیئت علمی» را (با ۱۳ راهبرد مختص آموزش‌های حضوری) در یادگیری، بر اساس جدول استاندارد مطلوبیت، «نسبتاً مطلوب» ارزیابی کردند.
- ۷- دانشجویان عنوان کردند «مدیریت آموزشی و اداره کلاس توسط استادان و اعضای هیئت علمی مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه در آموزش‌های غیر الکترونیکی (نظیر ارتباط چشمی مؤثر، مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های کلاسی، موفقیت در ارائه آموزش‌ها و غیره)» بر اساس جدول استاندارد مطلوبیت، «نسبتاً مطلوب» است.
- ۸- دانشجویان مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه عنوان کردند «استادان و اعضای هیئت علمی در ارائه مطالب درسی از منابع اطلاعاتی متنوع» استفاده کمتری به عمل آورده و «بین سطح دشواری مطالب درسی و میزان درک دانشجویان و زمان مورد نیاز برای یادگیری مؤثر» تناسب منطقی برقرار نمی‌کنند.
- ۹- بر اساس نظرات دانشجویان، مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه، در استفاده از راهبردهای انگیزشی محیطی (بیرونی) برای تأثیرگذاری در یادگیری حضوری و غیرحضوری (الکترونیکی) دانشجویان به ترتیب در حوزه‌های «سامانه فرماندهی» «ضعیف» و در حوزه «استادان و اعضای هیئت علمی» نیز «نسبتاً ضعیف» عمل کرده است.
- ۱۰- بعد از راهبردهای انگیزشی مرتبط با سامانه فرماندهی، ۳۰٪ از راهبردهایی که پایین‌ترین رتبه راهبردهای انگیزشی را به خود اختصاص دادند؛ مربوط به اقداماتی نظیر «عدم برگزاری جشنواره‌ها و مسابقات علمی» و نیز «عدم تجهیز و به‌روزرسانی آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌ها» هستند که تأثیر منفی در یادگیری دروس علمی-نظامی دانشجویان داشته‌اند.
- ۱۱- در حدود ۷۰٪ راهبردهای انگیزشی که دارای رتبه برتر هستند (به استثنای راهبردهای شماره ۳۰، ۱۱ و ۴۰) از نوع راهبردهای انگیزشی شخصی (درونی) بودند.
- ۱۲- بیشتر راهبردهای انگیزشی که بالاترین رتبه را به دست آورده‌اند به ترتیب به راهبردهای انگیزشی «ارتقای خودکارآمدی»، «نگرش مثبت» و «استادان و اعضای هیئت علمی» اختصاص داشت.
- ۱۳- راهبرد انگیزشی «داشتن انتظار پیشرفت از خود» بالاترین رتبه را در بین راهبردهای انگیزشی «ارتقای خودکارآمدی دانشجویان برای ارتقای یادگیری» به خود اختصاص داد.
- ۱۴- بهترین راهبرد در بین تمامی راهبردهای انگیزشی که در یادگیری دانشجویان مؤثر است مربوط به راهبرد انگیزشی «نگرش مثبت به یادگیری و دانش‌افزایی» است.
- ۱۵- بر اساس جدول استاندارد مطلوبیت، دانشجویان در راستای رفع مشکلات آموزشی یکدیگر و در نتیجه ارتقای یادگیری همدیگر نقش «نسبتاً مطلوبی» دارند.
- بر اساس نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل آماری داده‌های جمع‌آوری شده، پیشنهادها زیر ارائه می‌شود:
- ۱- معاونت تربیت و آموزش مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه، برنامه‌ریزی لازم برای برگزاری جشنواره‌ها و مسابقات علمی (حتی به شکل مجازی در شرایط محدودیت‌های ناشی از کرونا) انجام دهد.
  - ۲- مسابقات کتابخوانی (در صورت لزوم به صورت مجازی) بر اساس دستورالعمل‌های موجود در بین دانشجویان داوطلب برگزار و به منظور ایجاد انگیزه به دانشجویان برتر جوایزی اعطاء شود.

- ۳- معاونت آموزش با همکاری دانشکده‌ها نسبت به تجهیز و نوسازی آزمایشگاه‌ها و کارگاه‌ها و نیز سایت‌های اینترنتی (برای برگزاری آموزش‌های مجازی) با وجود استمرار شرایط ناشی از بحران کرونا تا آینده‌ای نامعلوم اقدام کند.
- ۴- دانشکده‌ها، استادان و اعضای هیئت علمی را ملزم نمایند تا حد امکان از وسایل کمک آموزشی موجود در کلاس‌ها برای ارائه آموزش‌ها به‌طور مؤثر استفاده نمایند.
- ۵- دانشکده‌ها، استادان و اعضای هیئت علمی را ملزم نمایند تا ضمن اعمال مدیریت آموزشی مطلوب، از روش‌های تدریس مشارکتی و پژوهش‌محور که باعث پویایی و سرزنده شدن کلاس و دانشجویان می‌شود استفاده نمایند.
- ۶- از نخبگان نظامی که از نظر علمی نیز صاحب نام است؛ دعوت شود تا به‌منظور ایجاد نگرش مثبت به یادگیری و دانش‌افزایی برای دانشجویان سخنرانی نمایند.
- ۷- فرماندهان، استادان و اعضای هیئت علمی با رفتار و سخنرانی خود در زمان‌های مختلف اهمیت درس و یادگیری آموزش‌های ارائه‌شده را مورد تأکید قرار دهند به‌گونه‌ای که احساس خرسندی دانشجویان نسبت به یادگیری آموزش‌های ارائه‌شده در آنان نمایان باشد.
- ۸- فرماندهان با ارائه پاداش و تقویت‌های مطلوب، انگیزش لازم برای یادگیری آموزش‌های ارائه‌شده به دانشجویان را فراهم نمایند.
- ۹- فرماندهان ضمن فراهم کردن محیط فیزیکی آرام و بی سرو صدا برای مطالعه دانشجویان، حمایت عاطفی لازم را برای یادگیری آنان به عمل آورند.
- ۱۰- استادان و اعضای هیئت علمی ملزم گردند تا راهبردهای یادگیری و مطالعه فراشناختی را به دانشجویان آموزش دهند تا ضمن تقویت انگیزه آنان در یادگیری درس ارائه شده، سرعت یادگیری و دانش‌افزایی دانشجویان افزایش یابد.
- عدم امکان نشر عنوان مرکز آموزش عالی نظامی مورد مطالعه و برخی از بخش‌های سازمانی آن، از جمله محدودیت‌های تحقیق حاضر بود. همچنین مطالعه کاملاً مجزا و تخصصی تفاوت ابعاد، عوامل و راهبردهای انگیزشی در دو شیوه آموزشی (آموزش الکترونیکی یا غیرحضور و آموزش حضوری) از جمله موارد پیشنهادی برای ادامه تحقیقات آتی در این زمینه است.

منابع

- آریافر، حسین و رزقی، شیرسوار. (۱۳۹۲). رابطه انگیزش تحصیلی و راهبردهای خودتنظیمی با پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان پسر مقطع متوسطه قرچک، *فصلنامه علمی-پژوهشی مطالعات آموزشی و آموزشگاهی*، ۲ (۴)، ۸۷-۱۰۳.
- اکبری، افضل. (۱۳۹۳). رابطه ساده و چندگانه خودکارآمدی، اهداف پیشرفت و انگیزه پیشرفت در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی دانشجویان مرکز آموزش عالی سمنان، *مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی*، ۱۴ (۹)، ۷۹۶-۸۰۵.
- جودکی، طاهره و مطهری‌نژاد، حسین. (۱۳۹۴). بررسی اختلالات یادگیری در کودکان، *همایش بین‌المللی روانشناسی و فرهنگ زندگی*، موسسه سفیران فرهنگی مبین، ۱-۱۸.
- چالمه، رضا و لطیفیان، مرتضی. (۱۳۹۱). ویژگی‌های محیط یادگیری فراشناختی و پیشرفت تحصیلی: بررسی نقش واسطه‌ای باورهای انگیزشی در دانش‌آموزان. *روانشناسی کاربردی*، ۶ (۳)، ۴۳-۵۸.
- حسن‌زاده، رمضان. (۱۳۸۱). رابطه بین انگیزش (درونی-بیرونی) منبع کنترل (درونی-بیرونی) و پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، *نوآوری‌های آموزشی*، ۱ (۲)، ۱۰۷-۱۲۰.
- رضاخانی، سیمین دخت. (۱۳۸۶). بررسی انگیزه شخصی و محیطی پیشرفت تحصیلی دانشجویان رشته‌های مختلف مرکز آموزش عالی آزاد اسلامی واحد رودهن، *نوآوری‌های مدیریت آموزشی (اندیشه‌های تازه در علوم تربیتی)*، ۲ (۲)، ۸۵-۱۰۶.
- سرمد، زهره؛ بازرگان، عباس و حجازی، الهه (۱۳۸۶). *روش‌های تحقیق در علوم رفتاری*، تهران، مؤسسه نشر آگه.
- سماوی، سید عبدالوهاب؛ ابراهیمی، کلثوم و جاودان، موسی. (۱۳۹۵). بررسی رابطه درگیری‌های تحصیلی، خودکارآمدی و انگیزش تحصیلی با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان دبیرستانی شهر بندرعباس، *د فصلنامه راهبردهای شناختی در یادگیری*، ۴ (۷)، ۷۱-۹۲.
- شریفی، حسن پاشا؛ شریفی، نسترن و تنگستانی، یلدا. (۱۳۹۲). پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی از روی خودکارآمدی، خودتنظیمی و خلاقیت دانشجویان مرکز آموزش عالی آزاد رودهن در سال تحصیلی ۹۰-۹۱، *تحقیقات مدیریت آموزشی*، ۱۶ (۴)، ۱۵۷-۱۷۸.

- صفاری، محسن؛ سنایی، هرمز؛ رشیدی جهان، حجت؛ پورتنقی، غلامحسین و پاکپور حاجی آقا، امیر. (۱۳۹۳). شادکامی، خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی در دانشجویان، توسعه آموزش در علوم پزشکی، ۷ (۱۳)، ۲۲-۲۹.
- غلامی‌رزین، محسن؛ غلامی، احسان و یوسف پور، پرویز. (۱۳۹۳). تأثیر انگیزه بر پیشرفت دانشجویان دانشگاه پلیس، فصلنامه مدیریت بر آموزش انتظامی، ۷ (۲۶)، ۱۰۷-۱۲۷.
- میرحیدری، سیدعلی و نیستانی، محمدرضا. (۱۳۹۴). رابطه بین خودکارآمدی و رضایت تحصیلی با پیشرفت تحصیلی در درس ریاضی دانش‌آموزان پایه سوم دوره دوم متوسطه شهر اصفهان در سال تحصیلی ۹۳-۹۴. پژوهش در برنامه‌ریزی درسی، ۱۲ (۴۷)، ۵۱-۶۰.
- یاسمی‌نژاد، پریسا؛ دبیر، مریم و گل‌محمدیان محسن. (۱۳۹۳). بررسی رابطه بین درونگرایی-برونگرایی و منبع کنترل با پیشرفت تحصیلی در دانش‌آموزان دختر، مجله مطالعات روانشناسی تربیتی، ۷ (۱۲)، ۱۱۳-۱۳۰.
- Brouse, C. H., Basch, C. E., LeBlanc, M., McKnight, K. R., & Lei, T. (2010). College Students' Academic Motivation: *Differences by Gender, Class, and Source of Payment*. *College Quarterly*, 13(1), 1-10.
- Cavas, P. (2011). Factors Affecting the Motivation of Turkish Primary Students for Science Learning. *Science Education International*, 22(1), 31-42.
- Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2012). Motivation, Personality, and Development Within Embedded Social Contexts: An Overview of Self-Determination Theory. *The Oxford Handbook of Human Motivation*, 85-107.
- Fandiño, F. G. E., Muñoz, L. D., & Velandia, A. J. S. (2019). *Motivation and E-Learning English as a Foreign Language: A Qualitative Study*. *Heliyon*, 5(9).
- Fortier, J. D., Grady, S. M., Lee & Shelly, A. (1998). Wisconsin's Model Academic Standards for Environmental Education. Wisconsin's Department of public Instruction. *International Journal of Education Development*, 22, 35-46
- Gage, N., & Berliner, D. (1992). *Educational Psychology* (5th ed.), Princeton, New Jersey: Houghton Mifflin Company.
- Gottfried, A. E. (1990). Academic Intrinsic Motivation in Young Elementary School children. *Journal of Educational Psychology*, 82, 525-538.
- Handayani, D. I. F. (2017). Teaching English Pronunciation Using Film. *Journal of English and Education*, 5(2), 194-201.
- López-Fernández, D., Ezquerro, J. M., Rodríguez, J., Porter, J., & Lapuerta, V. (2019). *Motivational Impact of Active learning Methods in Aerospace Engineering Students*. *Acta Astronautica*, 165, 344-354.
- Patall, E. A., Cooper, H., & Robinson, J. C. (2008). The Effects of Choice on Intrinsic Motivation and Related Outcomes: a Meta-Analysis of Research Findings. *Psychological Bulletin*, 134(2), 270.
- Radha, R., Mahalakshmi, K., Kumar, V. S., & Saravanakumar, A. R. (2020). E-Learning During Lockdown of Covid-19 Pandemic: A Global Perspective. *International Journal of Control and Automation*, 13(4), 1088-1099.
- Soni, V. D. (2020). *Global Impact of E-learning During COVID 19*. Available at SSRN 3630073.
- Stipek, D. J. (2002). *Motivation to Learn: Integrating Theory and Practice*. Pearson College Division.
- Valverde-Berrocoso, J., Garrido-Arroyo, M. D. C., Burgos-Videla, C., & Morales-Cevallos, M. B. (2020). *Trends in Educational Research About E-Learning: A Systematic Literature Review* (2009-2018). *Sustainability*, 12(12), 5153.